

9. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии / пер. с нем. Б.А. Филимонов. М., 1994. 368 с.
10. Ларичев В.Д., Решетняк Н.С. Налоговые преступления и правонарушения. Кто и как их выявляет и предупреждает. М.: Учебно-консультационный центр ЮрИнфор. 1998. 202 с.
11. Соловьев И.Н. Реализация уголовной политики России в сфере налоговых преступлений: проблемы и перспективы: автореф. дисс. ... док. юрид. наук: 12.00.08. М., 2004. 36 с.

СВІНЦІЦЬКА О. П.,
здобувач
(Міжрегіональна Академія
управління персоналом)

УДК 343.102:343.431

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

У статті проаналізовано особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації. Окремо приділено увагу таким слідчим (розшуковим) діям під час розслідування торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, як: огляд місця події та допит (свідка, потерпілого та підозрюваного).

Ключові слова: розслідування, слідчі (розшукові) дії, огляд місця події, допит, обшук, торгівля людьми, сексуальна експлуатація.

В статье проанализированы особенности проведения следственных (розыскных) действий при расследовании торговли людьми с целью сексуальной эксплуатации. Отдельно уделено внимание таким следственным (розыскным) действиям при расследовании торговли людьми с целью сексуальной эксплуатации, как: осмотр места происшествия и допрос (свидетеля, потерпевшего и подозреваемого).

Ключевые слова: расследование, следственные (розыскные) действия, осмотр места происшествия, допрос, обыск, торговля людьми, сексуальная эксплуатация.

The article analyzes the peculiarities of investigating (investigating) actions during the investigation of trafficking in persons for the purpose of sexual exploitation. Separate attention has been paid to such investigative (investigatory) actions during the investigation of trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation, such as: site inspection and questioning (witness, victim and suspect)

Key words: investigation, investigation (search) actions, review of the place of the event, questioning, search, trafficking in persons, sexual exploitation.

Вступ. Розслідування злочинів, як і інша складна діяльність, має свої засоби, способи, методи досягнення необхідного результату. Чим багатший у слідчого цей арсенал, тим мен-

ше помилок він допускає, тим краща якість розслідування, вище розкриття злочинів, надійніший захист прав і свобод громадян. Саме тому вдосконалення відомих методів розслідування і пошук нових завжди були ключовими завданнями криміналістичної науки [1, с. 15].

Боротьба зі злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, ґрунтується на визнанні торгівлі людьми однією з найнебезпечніших загроз сучасній цивілізації з незворотними негативними наслідками для соціуму в цілому та кожного індивідуума зокрема, криміналізації цього виду діянь і, як наслідок, наявності кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. Зважаючи на включення торгівлі людьми до кримінальних правопорушень, головна роль у боротьбі з цим злочином відводиться правоохоронним органам, у першу чергу органам внутрішніх справ. З метою виявлення, припинення і розслідування фактів торгівлі людьми чинним законодавством передбачено використання оперативно-розшукових заходів (негласного нагляду за особами, які підозрюються в причетності до торгівлі людьми, зняття інформації з каналів зв'язку, використання спеціальних засобів для контролю, фіксації і документування розмов та інших дій тощо) і проведення слідчих дій [2].

Збільшення масштабів такої злочинності становить реальну загрозу для безпеки держави й суспільства, адже вона посилює свої позиції з огляду на монополізацію багатьох видів протиправної діяльності, відсутність надійних механізмів протидії [2, с. 193–194], що зумовило актуальність обраної теми.

Окремим напрямком розслідування торгівлі людьми присвячували свої праці видатні науковці України та інших держав, зокрема: Н.Н. Ахтирська, А.М. Бандурка, В.С. Батиргарєєва, В.І. Борисов, М.Г. Вербенський, В.К. Весельський, І.О. Воронов, В.Я. Горбачевський, О.Г. Горбунова, В.Л. Грохольський, Н.О. Гуторова, О.М. Джужа, О.І. Козаченко, Д.Г. Казначеев, В.А. Козак, Г.Л. Кохан, В.М. Куц, К.Б. Левченко, Я.Г. Лизогуб, О.Л. Маніна, А.А. Небитов, Д.Й. Никифорчук, А.М. Орлеан, В.М. Підгородинський, В.В. Пясковський, В.Б. Розвадовський, Д.Б. Санакоєв, О.В. Святун, Є.Д. Скулиш, Г.К. Смирнов, Є.Ф. Стрекалов, П. Холмс, І.А. Шваб, О.В. Швед та багато інших.

Постановка завдання. Однак, відаючи належне результатам наукових розробок цих та інших вчених, враховуючи теоретичну і практичну значущість їх досліджень, зауважимо, що спеціального вивчення потребує питання проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації.

Результати дослідження. У контексті цього можна погодитися з дослідниками, які зазначають, що проведення слідчих дій є обов'язковою складовою частиною процесуальної діяльності слідчого та безпосереднім способом виконання завдань доказування. Вказані дії займають у діяльності слідчого з розслідування кримінальних правопорушень достатньо вагому частину, але це не вичерпує їх у процесі розслідування, оскільки процесуальні, організаційні та слідчі (розшукові) дії, які проводить слідчий, перебувають у взаємозв'язку, взаємозалежності, доповнюючи одна одну, й у підсумку, усі вони спрямовані на досягнення завдань кримінального судочинства. Із наведеного можна зробити висновок: не кожна процесуальна діяльність слідчого спрямована на збирання доказів. Процесуальна діяльність, спрямована на збирання доказів, здійснюється у двох формах: проведення слідчих (розшукових) дій і проведення інших процесуальних дій [3, с. 114]. Не заперечуючи таку позицію, вважаємо, що в контексті досліджуваної категорії злочинів, слідчі (розшукові) дії виступають серцевиною діяльності з розслідування, а тому саме їм нами приділяється пріоритетна увага. Зважаючи на те, що визначення сутності слідчих (розшукових) дій та інших криміналістичних і кримінально-процесуальних аспектів цієї проблематики ґрунтовно проаналізовано в криміналістичній літературі, нами не акцентується увага на узагальненні теоретичних напрацювань учених [4].

Так, Р.С. Белкін визначає слідчі дії як передбачені законом дії слідчого зі збирання, дослідження, оцінки й використання доказів [5]. С.А. Шейфер – як спосіб збирання (формування) доказів, що є регламентованим кримінально-процесуальним законом комплексом пізнавальних і засвідчувальних операцій, які відповідають особливостям певних слідів і пристосовані до ефективного відшукування, сприйняття і закріплення доказової інформації, що в них міститься, тобто до одержання відповідного виду доказів [6, с. 23].

За характером, призначенням і часом проведення слідчі дії можуть бути поділені на першочергові та наступні, невідкладні та інші, первинні і повторні, основні та додаткові, обов'язкові та факультативні, що проводяться за постановою і без постанови [7].

Більшість опитаних правоохоронців скаржаться на недостатність розробок із методики розслідування торгівлі людьми в науковій літературі (91,6% слідчих і 85,5% оперативних працівників). Відповідно 81,1% та 80,3% опитаних вважають за потрібне формування окремої методики розслідування торгівлі людьми [8, с. 1].

Узагальнення досвіду щодо розслідування торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації дозволяє сформулювати низку рекомендацій щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій [9].

1. Допит потерпілих проводиться для встановлення обставин їх потрапляння в злочинну схему сексуальної експлуатації. Зокрема, повинні бути встановлені обставини вербування, переміщення, переховування, доставки і передачі людини замовнику. У потерпілого необхідно з'ясувати, які саме засоби впливу використовували злочинці для переконання у необхідності поїздки у певну місцевість для роботи (обману, шантажу чи уразливого стану). Окремо треба з'ясувати, які використовувалися ними засоби примушування до праці.

2. Затримання і допит підозрюваних має на меті попередження намагань винних осіб зникнути і переховуватися від слідства. Тут важливим є врахування тієї обставини, що співучасники під час вчинення злочину виконують різні функції, тому є можливість впливати на їх поведінку, схилиючи окремих із них до співробітництва зі слідством і переконуючи їх у необхідності каяття і дачі правдивих і найбільш повних показань.

3. Допити свідків злочину (ними можуть бути: родичі потерпілого, працівники, які добровільно виконували роботу на тому об'єкті, працівники міграційних, реєстраційних, паспортних служб та інші особи) мають на меті встановлення окремих обставин вчинення злочину залежно від обсягу обізнаності того чи іншого свідка [9].

4. Пред'явлення для впізнання потерпілому підозрюваних із метою їх ідентифікації і конкретизації їх функцій у вчиненні злочину.

5. Одночасний допит проводиться для усунення суттєвих протиріч між показаннями раніше допитаних осіб, зазвичай потерпілого і підозрюваних. Але слід мати на увазі, що доцільність проведення цієї слідчої (розшукової) дії залежить від психологічного складу особистості потерпілого, його налаштованості на викриття злочинців.

6. Обшуки проводяться з метою вилучення документів і речових доказів за місцем проживання підозрюваних, а також за місцем розташування об'єктів, де здійснювалася експлуатація людей.

7. Судово-медична експертиза призначається для встановлення наявності у потерпілих тілесних ушкоджень, їх локалізації, характеру та давності заподіяння (у випадках, коли заявники вказують на їх побиття чи застосування тортур із метою примушування до праці). Окрім того, може призначатися судово-психіатрична експертиза для доказування факту використання злочинцями уразливого стану потерпілого [9].

Оскільки огляд місця події є однією з першочергових слідчих (розшукових) дій, його проведення у передбаченому законом порядку надає змогу виявити та зібрати докази, які можуть бути визначальними як на стадії досудового розслідування, так і на стадії судового розгляду кримінальних проваджень, пов'язаних із торгівлею людьми. Розкриття тактичних особливостей проведення огляду місця події, виявлення проблемних питань, формування й обґрунтування пропозицій щодо їх вирішення є визначальним для удосконалення методики розслідування торгівлі людьми, яка буде корисною для правоохоронних органів під час здійснення ними своєї професійної діяльності [10, с. 100–101].

Наприклад, місце події об'єктивно вимагає його огляду, пошуку речових доказів і їх огляду, розшуку та затримання злочинців. Крім того, у справах про торгівлю людьми можливий огляд трупа, встановлення транспортних засобів, особистий обшук затриманих. Зміст цього комплексу слідчих дій та інших заходів кожен раз визначається специфікою конкретної кримінальної справи та слідчої ситуації [11].

Огляд місця події, як зазначає Є.І. Макаренко, є невідкладною слідчою дією, спрямованою на дослідження території (помешкання або споруди), де сталася подія, що містить ознаки злочину [12, с. 8]. Незважаючи на значення слідчого огляду, можна впевнено сказати, що слідчі недооцінюють можливості отримання в ході його проведення доказової та орієнтуючої інформації та не проводять цю процесуальну дію майже за кожним п'ятим кримінальним правопорушенням [13].

Відповідно до ст. 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводить огляд місцевості, приміщення, речей і документів. Під час проведення огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, та речей, вилучених з обігу [14, с. 88].

Проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії є необхідним, адже це дає можливість виявити фактичні дані, які можуть бути важливими для розслідування фактів вчинення торгівлі людьми.

Як зазначає К.О. Чаплинський, між отриманням вихідної інформації про вчинення злочину і початком проведення слідчого огляду (прибуття слідчо-оперативної групи) повинен проходити мінімальний проміжок часу (зокрема оптимальний проміжок часу не повинен перевищувати 15 хвилин) [15, с. 16]. Ми погоджуємося з висловленою К.О. Чаплинським думкою, оскільки, чим більше часу минає з моменту вчинення злочину до проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, тим за меншою кількістю суспільно небезпечних діянь встановлюються злочинці [13].

Проведення огляду місця події задля виявлення ознак кримінального правопорушення під час розслідування торгівлі людьми має особливості, що полягають у розгалуженості місць, які належить обстежити. Зазвичай вибір прийомів і послідовності проведення огляду у справах про торгівлю людьми значною мірою залежить від того, скільки часу минуло від надходження повідомлення про злочин до моменту фактичного проведення огляду.

Слід зазначити, що огляд місця події за цією категорією кримінальних проваджень має особливе значення, оскільки місце події та його матеріальна обстановка є відображенням наслідків вчиненого злочину, а тому є найбагатшим джерелом відомостей про подію, що сталася. У більшості випадків успіх розслідування цілком залежить від того, чи повною мірою використане це джерело. Огляд місця події відіграє важливу роль для збирання доказів у кримінальному провадженні і в подальшому доказуванні вини підозрюваних осіб. Вказану слідчу дію доцільно проводити невідкладно, першочергово після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), а у деяких випадках – і до внесення в ЄРДР, оскільки саме ця слідча (розшукова) дія дозволяє встановити та зафіксувати ознаки торгівлі людьми [16].

Під час огляду місця події можна виявити холодну, вогнепальну зброю, засоби катування, лікарські засоби, снодійні речовини, наркотики, а також інші предмети, наприклад, фотографії, листи, за допомогою яких на потерпілу особу заподіювався фізичний і психологічний тиск, техніку, за допомогою якої здійснювалася підробка документів, необхідних для виїзду за кордон (паспортів, проїзних документів, бланків тощо), матеріальні цінності, зокрема грошові кошти, як у готівковій, так і в безготівковій формі [10, с. 101].

Слід зазначити, що запропоновані вище практичні рекомендації стосовно огляду місця події під час розслідування торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації сприятимуть встановленню низки обставин щодо слідів його вчинення, а також дозволять отримати нові та перевірити вже наявні докази.

Найбільш оптимальний комплекс початкових слідчих дій загалом у цих ситуаціях може виглядати таким чином: допит потерпілих, свідків, співучасників (якщо такі є); допит осіб, що можуть дати відомості про злочинця та його спосіб життя (родичів, товаришів по службі, знайомих); пред'явлення для впізнання, освідування потерпілих, затримання й особистий обшук підозрюваного; допит підозрюваного; обшук за місцем роботи, проживання підозрюваного (підозрюваних) і за місцем його «зв'язків»; огляд документів за місцем

роботи та проживання підозрюваного, за необхідності – призначення за ними експертизи; огляд лазерних дисків, магнітних дискет і комп'ютерних вінчестерів за місцем роботи та проживання підозрюваного; накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію [11, с. 131].

Як стверджує М.Ф. Сокиран, вибір тактичного прийому допиту під час розслідування злочинів ґрунтується на оцінці особливостей специфіки допитуваного, обставин злочину й обстановки допиту. Сукупність цих умов дає можливість слідчому обрати той прийом, який буде ефективним і водночас не призведе до приниження честі й гідності допитуваного, психологічного тиску або до інших порушень кримінального процесуального законодавства [17].

Можна погодитися з думкою О.В. Ряшко, що допит займає одне з провідних місць у збиранні доказової інформації. Якщо говорити про відсоткове співвідношення всіх слідчих дій, які проводяться під час розслідування торгівлі людьми, саме на проведення допитів відводиться більше 80% часу [18]. Його суть полягає в отриманні від допитуваного інформації про обставини й факти, які мають значення для розслідування кримінального провадження.

Ми погоджуємося з думкою В.В. Пясковського, який вважає, що специфічність допиту зумовлена обстановкою вчинення злочину, витонченістю способів вчинення торгівлі людьми, функціями певних осіб, яких допитують у справі як свідків. Автор умовно згрупував свідків у справах цієї категорії в три групи:

1. Особи, які можуть підтвердити вчинення певних дій підозрюваними (обвинуваченими) щодо підготовки або вчинення ними торгівлі людьми.
2. Свідки з числа осіб, які добре знають потерпілих (друзі, знайомі, співробітники, сусіди, деякі з родичів потерпілих тощо).
3. Свідки з числа осіб, які добре знають підозрюваних (обвинувачених) [8].

Надзвичайно важливим елементом слідчих дій є проведення допитів потерпілих, адже показання потерпілої особи є особливо цінними, оскільки вона володіє відомостями про вчинений проти неї злочин, методи його вчинення й особисті дані злочинця. У разі обрання тактики допиту потерпілої особи необхідно враховувати сукупність чинників, що впливають на формування показань і їхню вірогідність. До таких належать об'єктивні чинники, пов'язані з подією злочину (час, протягом якого відбувалася подія, освітлення в момент сприйняття, погода), а також психічний стан особи під час сприйняття (переляк, біль, сильне хвилювання і т. ін.). Тому відмова потерпілих у суді від показань, даних ними під час досудового слідства, може бути, зокрема, наслідком непрофесійно проведеного допиту. Позитивний досвід роботи в цьому напрямку полягає в тому, що потерпілих осіб необхідно готувати до судових слухань та інформувати стосовно судових процедур. Тобто потерпіла особа має добре уявляти собі, як усе відбуватиметься. Такий підхід надасть можливість постраждалій особі почуватися впевненіше, усвідомлювати важливість своєї участі в судовому процесі як суб'єкта процедури, а не лише як об'єкта, який використовують в інтересах судочинства. Слід враховувати, що судові слухання завжди пов'язані з величезними психологічними навантаженнями для потерпілої особи, яка повинна особисто з'являтися в судовому засіданні, надавати правдиві показання та чітко відповідати на поставлені запитання [19].

В.В. Пясковський узагальнив перелік питань, які мають бути з'ясовані під час допиту потерпілих у справах про торгівлю людьми: а) питання, що стосуються особистих даних потерпілого; б) питання, що стосуються вербування потерпілого; в) питання, що стосуються переправлення потерпілого за кордон; г) питання, що стосуються місця призначення; д) питання, що стосуються роботи потерпілого; е) питання, що стосуються інших умов праці потерпілого; ж) питання, що стосуються примушування потерпілого до роботи; з) питання, що стосуються втечі потерпілого [8].

Під час проведення допиту потерпілих від сексуальної експлуатації слідчому, який його проводить, необхідно переконатися в наявності всіх елементів складу злочину, передбаченого ст. 149 Кримінального кодексу України, щоб обрати правильний напрямок розслідування правопорушення. Для цього слідчий повинен встановити такі дані: вік потерпілого

і знання його торговцями людьми; фактори, які зробили потерпілого вразливим до вербування; обсяг обману (чи знав заздалегідь потерпілий про характер трудової діяльності та про умови, в яких він буде працювати); якщо його ввели в оману щодо характеру діяльності та/або умов праці, як висловлював він незгоду із цим (словами та/або діями); характер та обсяг фізичного і психічного насильства; умови експлуатації; точний опис процесу експлуатації; кількість правопорушників, яких потерпілий зможе визначити, ступінь змови між ними, взаємної поінформованості й усвідомлення ними протиправності здійснюваної експлуатації; оцінка наслідків експлуатації для фізичного і психічного здоров'я потерпілого; головне підсумкове питання про те, чи погодився б він/вона (на основі пережитого досвіду) на такі умови роботи, в яких він/вона працювали, якби знали заздалегідь, що вони будуть такими [20].

Під час розслідування торгівлі людьми загальноприйняті два методи ведення слідства: розслідування на основі інформації від свідків і потерпілих (мінімальна ефективність методу); 2) розслідування на основі даних ОРД (максимальна ефективність методу). КПК України не забороняє учасникам судочинства здійснювати самостійно збір та оцінку доказів. Але водночас право отримати письмовий висновок спеціаліста з питань, що вимагають спеціальних знань, надається лише захиснику (ч. 3 ст. 48 КПК України). Ані потерпілі, ані цивільні позивачі, ані цивільні відповідачі та їх представники таким правом не наділені. Відповідно, статус педагога, психолога, лікаря, які нерідко залучаються до проведення допитів потерпілих у справах про торгівлю людьми, до кінця незрозумілий. У такій ситуації відбувається порушення принципу свободи надання сторонами доказів та доведення перед судом їх переконливості (ч. 4 ст. 129 Конституції України) [11].

В.В. Пяковський виокремлює різні тактичні прийоми допиту свідків (потерпілих) залежно від слідчої ситуації. Тактичне завдання слідчого в процесі допиту, що набуває безконфліктного характеру, полягає в тому, щоб підтримувати і розширювати психологічний контакт, допомагаючи потерпілому (свідкові) у правильному відтворенні сприйнятого і зафіксованого. У конфліктних ситуаціях тактичне завдання слідчого полягає в тому, щоб переконати допитуваного переглянути свою позицію, що не відповідає завданням правосуддя, відмовитися від наміру давати неправдиві показання [8].

Організація допиту підозрюваного включає підготовку технічних засобів допиту, предметів, речових доказів, які слідчий планує пред'явити допитуваному. Перед проведенням допиту необхідно вивчити особу підозрюваного методом ознайомлення з наявними у кримінальній справі матеріалами: характеристиками з місця роботи, навчання, показаннями свідків, потерпілих; даними, отриманими в ході проведення оперативно-розшукових заходів, результатами спостереження за ним тощо; матеріалами кримінальних справ, якщо особа раніше притягувалася до кримінальної відповідальності (якщо це можливо). Отримана слідчим інформація дозволяє встановити психологічний контакт із допитуваним, обрати найбільш раціональну систему тактичних прийомів допиту, визначити характер і стан можливого та найбільш ефективного психологічного впливу і прогнозувати можливі способи протидії з боку допитуваного [8].

Допит затриманих осіб доцільно проводити з використанням уже відомої слідчому інформації відразу після затримання, коли особа перебуває у великій нервовій напрузі. Доцільно використовувати лише окремі, ретельно вибрані фрагменти протоколів слідчих дій або матеріалів відповідних аудіо- чи відеозаписів, що здійснювалися під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо конкретних обставин, створюючи у підозрюваного враження, що механізм вчинення злочину слідчому уже відомий. Основною тактичною метою є схилення підозрюваного до давання правдивих показань. Потрібно прагнути до отримання деталізованих показань – деталі дають можливість перевірки показань шляхом проведення інших слідчих дій і тим самим підвищують їх достовірність [21].

Умови для проведення допиту та використання технічного обладнання є важливою складовою частиною загального успіху проведення слідчих дій, а тому необхідно враховувати такі важливі моменти:

– атмосфера в кімнаті, яку використовують для проведення допиту, має бути сприятливою для встановлення контакту з потерпілою особою, ізольованою від присутності сторонніх осіб та без зовнішніх подразників;

– необхідно передбачити перерви під час проведення допиту та надавати можливість потерпілій особі вийти на обід чи на свіже повітря тощо [19].

Характер цих правил визначений і тим, що підозрюваний частково, а з моменту закінчення досудового слідства – повністю (будучи обвинуваченим), знає зміст зібраних у справі доказів.

Автор класифікує слідчі ситуації, що виникають під час проведення допиту підозрюваного і передбачає різні тактичні прийоми допиту в кожній із них: а) підозрюваний дає правдиві показання; б) в показаннях підозрюваного містяться суперечливі відомості; г) підозрюваний відмовляється від дачі показань або повідомляє завідомо неправдиві відомості [8].

Ст. 224 КПК України чітко регулює часові рамки проведення допиту, який не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день.

Досвід показує, що проведення допиту із застосуванням технічних засобів значно підвищує його ефективність і результативність. Але їх використання залежить від стану й особливостей характеру потерпілої особи, що необхідно максимально враховувати. Якщо допит заплановано провести із застосуванням відео- або звукозапису, потерпілу особу необхідно попередити про це ще до його початку, а також продемонструвати все технічне обладнання, яке буде використовуватися. Застосування відеозапису дає можливість зафіксувати показання та долучити їх до доказової бази, але це не відміння необхідності надання свідчень потерпілими особисто в суді. Порядок застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження врегульовано ст. 107 КПК України, відповідно до якої рішення про застосування таких засобів ухвалює особа, яка проводить відповідну процесуальну дію, а за клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим [19].

Висновки. Проведений автором аналіз місця слідчих (розшукових) дій у розкритті злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми з метою сексуальної експлуатації, визначає, що у процесі розслідування названих злочинів саме за допомогою допитів, обшуків, експертиз отримується переважна кількість даних, за якими надалі встановлюються винні особи. Слідчі (розшукові) дії проводяться виключно під час провадження досудового розслідування (крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 333 КПК України) і лише заходами, що встановлені чинним КПК України.

Список використаних джерел:

1. Густов Г.А. К разработке криминалистической теории расследования. Избранное: Статьи. СПб.: Санкт-Петербург. юрид. ин-т Генеральной прокуратуры РФ, 2002. С. 15–21.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» / за заг. ред. О.М. Бандурки, К.Б. Левченко, О.М. Литвинова. К.: Агентство «Україна», 2013. 182 с.
3. Терещенко Ю.В. Слідчі (розшукові) дії як різновид процесуальних дій. Митна справа. 2014. № 1 (2.1). С. 112–117.
4. Калімбет І.Л. Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Міжнарод. гуманітар. ун-т. Одеса, 2017. 211 с.
5. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. М.: Мегатрон XXI, 2000. 334 с.
6. Шейфер С.А. Следственные действия. Основания, процессуальный порядок и доказательственное значение. Изд-во «Самарский университет», 2004. 225 с.
7. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д., Петряев. Криміналістика: навч. посіб.: у 2 ч. Частина II: Криміналістична тактика. Методика розслідування. Київ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.

8. Пясковський В.В. Методика розслідування торгівлі людьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2004. 20 с.
9. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми: науково-методичні рекомендації / за заг. ред. Д.В. Швеця та К.Л. Буганчука. Харків; ХНУВС. 2017. 122 с.
10. Кравченко К.С. Тактика огляду місця події під час розслідування торгівлі людьми. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. Вип. 45. Т. 2. С. 100–102.
11. Горбасенко П.В. Загальні положення методики розслідування торгівлі людьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Київ, 2013. 22 с.
12. Макаренко Є.І., Негодченко О.В., Тертишник В.М. Огляд місця події: навч. посіб. Дніпропетровськ, 2001.
13. Тіщенко С.О. Особливості організації і тактики проведення огляду місця події. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 409–413.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України, від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13.
15. Чаплинський К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій: монографія. Дніпропетровськ, 2006.
16. Ковальова Н.Г. Особливості тактики огляду місця події під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 29 (2). С. 166–169.
17. Сокиран М.Ф., Бобрик К.Ю. Тактика допиту підозрюваних (обвинувачених) при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації. Науковий вісник НАВС. 2011. № 1. С. 172–179.
18. Ряшко О.В. Психологічні особливості допиту підозрюваного під час досудового слідства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 1. С. 511–518.
19. Орлеан А.М., Пустова О.В. Протидія торгівлі людьми, вчиненої з метою експлуатації праці: наук.-практ. посіб. К.: Фенікс, 2013. 152 с.
20. Борисенко Р.В. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях про торгівлю людьми з метою трудової експлуатації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. № 2. Т. 4. URL: <http://www.lj.kherson.ua/index.php/arkhiv-vidannya?id=59>.
21. Щербаківська К.О. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування торгівлі дітьми: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2013. 200 с.

